

KSIĄZKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

Annual Report 1959. International Institut for Land Reclamation and Improvement. (Raport Instytutu Melioracji i Zagospodarowania Gruntów za rok 1959). Wageningen 1960, International Institut for Land Reclamation and Improvement, s. 51.

Raport zawiera — oprócz krótkiego sprawozdania z pracy Instytutu za rok 1959 — między innymi — artykuł informujący o rozwoju rolnictwa w Hiszpanii. W raporcie zamieszczono wykaz publikacji Instytutu i literaturę z zakresu jego działania.

Changes in the Economic Pattern 1957—1959 (Zmiany w polityce ekonomicznej 1957—1959). Oxford 1960. Oxford University Press, s. 147, The Agricultural Register. New Series (pod redakcją Colin Clark).

O drugim z kolei (za lata 1957—1959), po wznowieniu powojennym „rejestrze” zagadnień polityki rolnej zamieściliśmy szczegółową informację w dziale: recenzje i przeglądy (patrz nr 1/1961 Zagadnień Ekonomiki Rolnej).

DENMAN D. R.: **Origines of Ownership** (Pochodzenie własności). Londyn 1959, G. Allen und Unwin, s. 190.

Krótki zarys historii własności ziemi w Anglii od zarania dziejów do ery współczesnej, podzielony na następujące okresy: prehistoryczny, rzymski, starej Anglii, panowania normandzkiego, wieków średnich — kształtowania się dzierżawy i kontraktów dzierżawnych, a wreszcie kształtowania się typu gospodarstw farmerskich. Praca interesująca zwłaszcza dla osób zajmujących się zagadnieniami własności i użytkowania ziemi.

Deset let Jednotných Zemědělských Družstev. Statistický žborek (10 lat rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Zbiór danych statystycznych). Praga 1959, Min. Zeměd. a Lesního Hospod., s. 578.

W 10-lecie powstania spółdzielczości produkcyjnej w Czechosłowacji ukazał się zbiór danych przedstawiający rozwój i osiągnięcia zespołowej formy gospodarowania (lata 1949—1958). Poszczególne rozdziały dotyczące produkcji roślinnej i hodowli, organizacji pracy, inwestycji i finansów, które pokazują w liczbach osiągnięcia spółdzielczości rolniczej, poprzedzono krótkimi, wprowadzającymi objaśnieniami. W części końcowej zebrano dane dotyczące zjazdów JZD, przepisów prawnych, szkolnictwa i literatury rolniczej w krajach demokracji ludowej.

Das Dorf in der industriellen Entwicklung der Gegenwart (Wieś wobec dzisiejszego uprzemysłowienia). Göttingen 1957, Van den Hoeck u. Ruprecht, s. 64, Wiener Studien zur Agrarpolitik und Agrarsoziologie, B. 1.

Praca zbiorowa 5 profesorów, w tym 2 z NRF oraz 3 z Austrii, w związku z czym zapewne publikację wydano w „Wiedeńskiej Serii Studiów Poświęconych Polityce i Socjologii Agrarnej” (T. 1). Seria ta ma omawiać podstawowe problemy i tendencje rozwojowe rolnictwa europejskiego. Dwie pierwsze wprowadzające rozprawy (o charakterze ogólnym) dotyczą perspektyw wsi w rozwoju przemysłowym oraz postępu ekonomicznego na wsi, pozostałe zaś trzy — gospodarczych i społecznych problemów rolnictwa austriackiego, gospodarstw chłopskich (w szczególności położonych na terenach górskich) oraz wielkiej własności rolnej.

DUBSLAFF H.: **Standortgemässe Gestaltung der Fruchtfolgen in den verschiedenen Gebieten der Deutschen Demokratischen Republik** (Zależność zmianowań od warunków środowiska w poszczególnych rejonach NRD). Berlin 1960, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 164, 12 tbl.

Autorem pracy jest kierownik Wydziału Ekonomicznego Instytutu Uprawy Roli i Roślin Niemieckiej Akademii Nauk. Na podstawie konkretnych doświadczeń, a jednocześnie w oparciu o przyjęte założenia metodologiczne — autor wysuwa propozycje płodozmianów dla 5 rejonów obszaru NRD. Rejony te z kolei są podzielone na 19 okręgów, te zaś na 45 mniejszych podrejonów, zaznaczonych na załączonej do publikacji mapie. Autor bierze pod uwagę przede wszystkim spółdzielnie produkcyjne, państwowe gospodarstwa rolne i MTS. Stąd też praca jest przeznaczona przede wszystkim dla aparatu agronomicznego oraz młodzieży studiującej na wyższych uczelniach. Wśród bogatej literatury przedmiotu specjalnie uwzględniona jest praca E. Rübensama: *Die Standortverteilung der landwirtschaftlichen Produktion* (omówiona w nr 5/1960 r.).

Ekonomika rolnictwa i polityka rolna. Cz. I. Warszawa 1959, „Książka i Wiedza”, s. 286. Materiały dla studiujących zagadnienia rolnictwa.

Podręcznik ekonomiki rolnictwa przeznaczony dla bardziej zaawansowanych uczestników szkolenia partyjnego. Zespół redakcji i autorów z Instytutu Ekonomiki Rolnej podjął zadanie zobrazowania w 3 kolejnych częściach głównych problemów społecznych i ekonomicznych wsi, wyjaśniających przesłanki, na których oparty jest program polityki Partii. Cz. I — omawiająca miejsce rolnictwa w gospodarce narodowej oraz społeczny i produkcyjny obraz rolnictwa — zawiera 4 opracowania, a mianowicie — E. Raszeja-Tobiasz: *Miejsce i rola rolnictwa w gospodarce Polski Ludowej*; B. Gałęski: *Spółeczno-ekonomiczna struktura wsi w Polsce Ludowej i aktualne tendencje jej zmian*; P. Dąbrowski: *Poziom i kierunki rozwoju produkcji rolniczej*; T. Rychlik: *Drogi intensyfikacji produkcji rolniczej i podniesienia wydajności pracy w rolnictwie*. Aneks statystyczny dotyczy struktury społecznej wsi. Dalsze (przygotowane do druku) części obejmują: cz. II — zagadnienia związane z podnoszeniem produkcji rolniczej, realizacją spójni ekonomicznej rolnictwa i przemysłu oraz dochodowości i poziomu życia ludności wiejskiej; cz. III — różne formy przechodzenia na socjalistyczny system gospodarowania, tj. kółka rolnicze, spółdzielnie produkcyjne i państwowe gospodarstwa rolne.

European Agriculture in 1965 (Rolnictwo Europejskie w 1965 r.). Rzym 1960, Econ. Commission for Europe, s. 131, Aneksy: s. 57 + s. 36.

Opracowanie monograficzne wydane przez Komitet Rolniczy Europejskiej Komisji Gospodarczej. Ma ono na celu przeanalizowanie perspektyw rozwojowych produkcji rolnej i wzrostu dochodu w rolnictwie europejskim na podstawie dotychczas osiągniętych wyników. Aneksy statystyczne dotyczą poszczególnych krajów i rejonów Europy.

FABRE FR. CH.: La politique céréalière en Europe au seuil de l'unification. Tableau économique et réglementaire (Polityka zbożowa w Europie u progu unifikacji). Leyde 1960, A. W. Sythoff, s. 231.

Opublikowane w ramach wydawnictwa „Aspects europeens” (Nr 3 — Serie B: *Études économiques*) — opracowanie, dotyczące zagadnień wspólnego rynku zbożowego 6 państw zachodnio-europejskich. Część I omawia dane ekonomiczne, tj. spożycie, produkcję, wymianę i ceny, część II — politykę interwencyjną państw z uwzględnieniem elementów ekonomicznych, socjologicznych i strategicznych, część końcowa zawiera projekty planów unifikacji rynków rolnych, aneks zaś — dane statystyczne.

FABRI W.: Sielskochoziajstwiennno-kooperativnoje pravo Czechoslovakii (Rolniczo-społdzielcze ustawodawstwo Czechosłowacji). Moskwa 1960, Gosjurizdat, s. 415.

Rosyjskie wydanie pracy, różniące się od czeskiego oryginału uaktualnieniem i skróceniem. Wprowadzono bowiem rozdziały związane z przekazywaniem spółdzielniom produkcyjnym parku maszynowo-tractorowego MTS, w związku z czym odpadły sprawy stosunków między MTS a spółdzielniami. W to miejsce zaś dodano przepisy związane z coraz bardziej rozwijającą się współpracą między samymi spółdzielniami. Wychodząc z marksistowsko-leninowskich założeń teoretycznych, autor uzasadnia istnienie samodzielnego systemu prawnego spółdzielni rolniczych, występujących w Czechosłowacji — jak wiadomo — w postaci spółdzielni uniwersalnych (monospółdzielni). Podkreślając zasadę praworządności, jako prawnej podstawy systemu, autor odrzuca nieaktualne przepisy prawne oraz formalno-dogma-

tyczną wykładnię obowiązujących przepisów i postuluje takie normy prawne, które służyłyby umocnieniu społeczno-ekonomicznych podstaw spółdzielczości. Istniejące zaś luki w prawodawstwie wypełnia przez wskazywanie nowych instytucji prawa, jak np. odpowiedzialności za szkody wyrządzone spółdzielniom.

GROLING A.: Živočišná výroba v číslech (Produkcja zwierzęca w liczbach). Praha 1958, Státní Zeměd. Nakl., s. 650.

Bardzo starannie i wszechstronnie opracowany podręcznik produkcji zwierzęcej, zawierający bogato skomentowane wskaźniki, dotyczące chowu i norm żywienia poszczególnych zwierząt gospodarskich, głównych produktów pochodnych, koniecznych nakładów pracy itd. Publikacja może być przydatna w zaplanowaniu i podnoszeniu poziomu produkcji zwierzęcej oraz związanych z nią: produkcją roślinną, produkcją pasz, mechanizacją i budownictwem gospodarczym. W zakończeniu publikacji podano wskaźniki odnośnie pogłowia zwierząt w latach 1910—1956 w Czechosłowacji.

GRUPE B.: Die Nahrungsmittelversorgung Deutschlands seit 1925 (Zaopatrzenie Niemiec w środki spożywcze od 1925 r.). Hannover 1957, A. Strothe. A — Text und Übersichten, s. 191; B — Schaubilder und Tabellen — s. 91. Agrarwirtschaft, Sonderheft 3/4.

Zeszyt specjalny nr 3/4 czasopisma „Agrarwirtschaft”, składający się z dwu części: A — zawierającej tekst i przegląd zagadnień oraz B — tabele i wykresy, poświęcony wykorzystaniu statystyki dla sporządzania bilansów porównawczych w zakresie aprowizacji, a więc produkcji i zaopatrzenia ludności w roślinne i zwierzęce środki spożycia oraz tłuszcze.

JERZAK M.: Metoda rachunkowości rolniczej dostosowana do potrzeb organizacji i kierownictwa gospodarstwa rolnego. Warszawa 1960, PWRiL, s. 125.

Autor przedstawia metodę rachunkowości dostosowanej do potrzeb państwowych gospodarstw rolnych, opartej na dwustopniowym układzie, tj. ewidencji obrotów materiałowo-pieniężnych oraz ewidencji gospodarczo-produkcyjnej; posługuje się ponadto kalkulacjami pozaksięgowymi i księgą historii pól. Prowadzenie tego rodzaju rachunkowości dałoby według autora możliwość zarówno zobrazowania całości sytuacji ekonomicznej gospodarstwa rolnego (przy czym największy nacisk położono na określenie produktywności ziemi), jak również szerszego prowadzenia badań naukowych, opartych na konkretnym materiale wziętym z państwowych gospodarstw rolnych. W pracy podano liczne wzory tablic i obszerną bibliografię.

JOHNSON R., RENBORG U., SÄFVESTAD V.: Resultatmaximering i lantbruget (Maksymalizacja wyników w rolnictwie). Sztokholm 1959, Svanbäck a. Nymans Boktr, s. 138. Meddelande Nr 3/1959.

Zdaniem autorów uzyskanie maksymalnych wyników w rolnictwie może być zapewnione przez planowanie, pojęte — rzecz jasna — w sposób kapitalistyczny. Jego punktem wyjściowym i zarazem docelowym ma być uzyskanie maksymalnej dochodowości. Celowi temu powinno służyć zastosowanie pełnej aparatury współczesnej ekonometrii i matematycznego planowania, a więc programowania liniowego, analizy marginalnej itp. Praca może być przydatna dla doradców ekonomicznych w rolnictwie, oraz jako podstawa do nauczania ekonomiki w szkołach rolniczych. W związku z tym autorzy posługują się konkretnymi przykładami, podając na końcu publikacji proponowaną metodę pracy oraz wzory formularzy.

Jordbrukets utredningsinstitut (Rolniczo-ekonomiczny instytut badawczy). Sztokholm 1960, Svanbäck a. Nymans Boktr., s. 16.

Wprawdzie sprawozdanie dotyczy 1959 roku, niemniej jednak informuje o dziesięcioletniej pracy Instytutu, powołanego w 1950 r. przez Federację i Unię Szwedzkich Farmerów. Przedstawiciele założycieli, Rolniczego Tow. Kredytowego oraz reprezentanci nauki stanowią Radę Instytutu. W sprawozdaniu podany jest dorobek 5 wydziałów Instytutu, składający się z blisko 100 pozycji wydanych w ciągu 10 lat. Podział zadań pomiędzy wydziałami jest następujący: pierwszy — zbiera od 2300 korespondentów i opracowuje dane rachunkowe oraz statystyczne, z których korzystają pozostałe 4 wydziały, zajmujące się cenami, elementami podnoszącymi wydajność ekonomiczną gospodarstw, zagadnieniami społeczno-ekonomicznymi i socjalnymi oraz leśnictwa (szczególnie podniesieniem wydajności lasów chłopskich).

KORIAGIN A. G.: **Wosproizwodstwo w socialistичесkom sielskom choziajstwie** (Reprodukcja w rolnictwie socjalistycznym). Moskwa 1960. Gos. Izd. Siel. Litier., s. 176.

Rolnictwo socjalistyczne — podobnie jak przemysł — rozwija się według praw reprodukcji rozszerzonej. Stąd w pracy poświęcono sporo miejsca analizie wzajemnych stosunków między tempem rozwoju rolnictwa i przemysłu; omówiono problem globalnej produkcji rolnej oraz jego społecznej i branżowej struktury w zakresie produkcji środków produkcji i środków zużycia. Szczególną uwagę zwrócono na podstawy dalszego rozwoju rolnictwa: postęp techniczny, wykorzystanie maszyn i narzędzi, zagospodarowanie nowin i odlogów oraz podniesienie kultury rolnej, zmiany struktury i specjalizacji produkcji, reprodukcję siły roboczej, podniesienie materialnych i moralnych bodźców pracy, socjalistyczne nagromadzanie i zużycie środków, rentę różniczkową i sposoby jej celowego użytkowania. Publikację kończą rozważania na interesujący temat zbliżenia dwu form socjalistycznej własności: kołchozowej i państwowej.

KROCHALEW F. S.: **O sistiemach ziemledielja. Istorический очерк** (O systemach w rolnictwie. Zarys historyczny). Moskwa 1960, Sielchozgziz, s. 431.

Położenie nacisku na prawidłowe systemy prowadzenia gospodarki rolnej, jako czynnika szczególnie ważnego dla wzrostu wydajności produkcji rolnej, spowodowało konieczność rozpatrzenia dotychczas stosowanych systemów. Z historycznego więc punktu widzenia autor omawia chronologicznie — od XVIII w. począwszy — systemy rolnictwa w Rosji, ich rozwój i wydajność, specjalizację w poszczególnych rejonach towarowej produkcji roślinnej (zbóż, buraka cukrowego, ziemniaków i roślin włóknistych), doprowadzając swój przegląd do czasów obecnych, tj. do systemów stosowanych już w socjalistycznym rolnictwie radzieckim.

MATZ R.: **AgrarAtlas I. Über das Gebiet der Deutschen Demokratischen Republik. Bodenarten und Bodenartliche Ertragsbedingungen nach den Ergebnissen der Bodenschätzung** (Atlas rolniczy. I. Obszar NRD. Rodzaje gleb i zależne od nich warunki produkcji). Gotha 1956, VEB Herman Haack, Geogr. Kart. Anstalt, 70 map.

Obszerny atlas rolniczy zawiera w I części mapy (w skali 1:200 000) dotyczące zarówno całego obszaru NRD, jak poszczególnych rejonów w zakresie: głównych i ubocznych rodzajów gleb, ich klasyfikacji, rejonizacji roślin, użytków zielonych, powierzchni rolniczo użytkowanej itd.

Midwest Farm Handbook (Poradnik farmera w Stanach środkowo-zachodnich). Ames, Iowa 1960, The Iowa State Univ. Press, s. 639.

Opracowany dla farmerów przez zespół rolniczy Uniwersytetu Stanu Iowa poradnik, jest piątym z kolei wydaniem (I i III wydanie miało ponadto po dwa nakłady). Wprowadzający w treść poradnika rozdział nosi tytuł: „Robienie pieniędzy na farmie”. Wg zapewnień wydawców poradnik daje setki praktycznych rad, pozwalających zaoszczędzić czas i pieniądze, a jednocześnie gospodarować efektywnie i z zyskiem.

MITJUSZKIN T. S.: **Analiz choziajstwiennoj diejatielnosti socialistичесkich sielskochoziajstwiennych priedprijatij** (Analiza działalności gospodarczej socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych). Moskwa 1960, Sielchozgziz, s. 280.

Książka pomocnicza, przeznaczona dla techników rachunkowości rolnej oraz dla księgowych kołchozów, sowchozów i RTS (Stacje Remontowo-tractorowe). W pracy pominięto wiadomości z zakresu matematyki, statystyki i ekonomii politycznej, wychodząc z założenia, iż są one uwzględnione w innych przedmiotach programu nauczania. Analiza bowiem obejmuje następujące przedmioty: organizacja socjalistycznych gospodarstw rolnych, teoria księgowości oraz księgowość branżowa. Pozwala to na posługiwanie się uzyskanymi poprzednio wiadomościami przy wykonywaniu ćwiczeń z zakresu analizy kosztów własnych, produkcji, określaniu rentowności i ustalaniu wyników finansowych. Podręcznik zawiera wskazówki metodyczne i formalne.

OKUNIEWSKI J.: **Rolnictwo w Danii**. Warszawa 1960, PWRiL, s. 155.

Celem publikacji jest przedstawienie obecnego stanu rolnictwa duńskiego i jego przemian od czasu II wojny światowej, ze szczególnym uwzględnieniem ekonomicznych warunków produkcji rolnej, postępu technicznego i rozwoju gospodarczego,

kierunków, metod i organizacji produkcji, zmian charakteru i wzrostu intensywności gospodarstw różnej wielkości oraz wpływu tych czynników na ekonomiczne wyniki gospodarowania. Obszernie potraktowano problem kwalifikacji zawodowych chłopów, służby doradczej i badań naukowych.

PAWŁOW I. P., MORDWINCEW P. W.: **Rukowodstwo k praktičeskim zaniatijam po organizaciji soćjalisticeskich sielskochozajstwiennych priedprijatij** (Przewodnik do zajęć praktycznych z organizacji soćjalistycznych gospodarstw rolnych). Mcskwa 1959, Sielchozgif, s. 464.

Książka pomocnicza zalecona przez Min. Rolnictwa dla średnich szkół rolniczych, dotycząca organizacji kołchozów i sowchozów, zawiera nadto podstawy rachunkowości w obu typach gospodarstw.

Podstawy wiedzy politycznej. Warszawa 1960, „Książka i Wiedza”, s. 255.

W serii „Materiały do Szkolenia na Wsi” ukazała się publikacja zbiorowa omawiająca m. in. problemy rolnicze. Są to prace: T. Rychlik — Przemysł a rolnictwo; D. Gałaj — Duża i mała gospodarka w rolnictwie; J. Rasiński — O stosunkach klasowych na wsi; W. Adamski — Miejsce i rola partii na wsi. Wyżej wymienione zagadnienia opracowano w przystępnej i popularnej formie. W aneksie podano m. in. podstawowe liczby dotyczące rozwoju kółek rolniczych, spółdzielni produkcyjnych i elektryfikacji wsi.

POHORILLE M.: **Wstęć do teorii regulowania cen rolnych w okresie przejściowym do soćjalizmu.** Warszawa 1960, s. 583.

Przyjmując założenie, iż ceny produktów rolnych są ustalane względnie regulowane przez państwo — autor w obszernej pracy o charakterze teoretycznym bada ich wpływ na popyt i podaż produktów rolnych. Całość zawiera bogaty materiał statystyczny, służący za punkt wyjścia dla analizy teoretycznej.

Razmieszczenie przemysłności BSSR po pierierabotkie sielskochozajstwiennogo syrja (Rozmieszczenie przetwórstwa rolniczego w BSSR). Mińsk 1959, Ak. Nauk BSSR — Institut Ekonomiki, s. 193.

Praca zbiorowa pod redakcją F. S. Martinkiewicza, N. T. Romanowskiego i K. R. Kostewicza przedstawia w monograficznym ujęciu powstanie i rozwój następujących gałęzi przemysłu rolnego: ziemniaczanego, owocowo-warzywnego, gorzelnianego, cukrowniczego, mięsnego i mlecznego oraz wpływ transportu na rozmieszczenie tych gałęzi przemysłu.

RUZSKAJA E. A.: **Pierspiektiwj razwitijs i razmieszczenijs žiwotnowodstwa w SSSR** (Perspektywy rozwoju i rejonizacji hodowli zwierząt w ZSRR), Moskwa 1959, Izd. Akad. Nauk SSSR, s. 261.

Jeden z przyczynków, ogłaszanych przez Akademię Nauk ZSRR a opracowywanych przez powołany przez nią „Komitet dla Zbadania Sił Wytwórczych Kraju”. W tym przypadku idzie o badania zagadnień rozwoju i rejonizacji rolnictwa ZSRR, a jeszcze konkretniej stanu hodowli zwierząt, podstawowych kierunków jej dalszego rozwoju i podniesienia produktywności w poszczególnych przyrodniczo-gospodarczych rejonach.

Treść omawianej pozycji stanowią badania w zakresie zagadnień liczebności pogłównia zwierząt gospodarskich, wydajności hodowli, struktury stada, stosunku hodowli i produkcji artykułów hodowlanych w poszczególnych rejonach przyrodniczo-gospodarczych. Założeniem pracy jest zaspokajanie perspektywicznych potrzeb ludności i przemysłu w zakresie artykułów hodowlanych.

Soćjalisticeskoje sielskoje chozajstwo na sowriemiennom etapie i woprosy agrarnoj teorii (Soćjalistyczne rolnictwo na obecnym etapie rozwoju i problemy teorii agrarnej). Moskwa 1960, Izd. WPSz. i AON pri KC KPSS, s. 479.

Praca zbiorowa (26 autorów) Katedry Ekonomii Politycznej Akademii Nauk Społecznych przy KC KPZR dotyczy m. in. następujących problemów rolnictwa (kołchozów i sowchozów): sił wytwórczych, bazy techniczno-materiałnej, istoty społeczno-ekonomicznej niepodzielności zasobów oraz ich wpływu na podniesienie poziomu ekonomicznego kołchozów, stosunków produkcyjnych, własności kołchozowej, produkcji towarowej i podziału dochodów, bodźców zainteresowania materialnego,

a w szczególności efektywności wynagradzania gotówkowego za pracę, podniesienia wydajności pracy i obniżki kosztów własnych, renty gruntowej, ekonomicznej efektywności i planowania produkcji rolnej oraz analizy ekonomicznej.

The state of food and agriculture 1960 (Stan wyżywienia i rolnictwa w 1960 r.) Rzym 1960, FAO, s. 181.

Ukazał się wydawany corocznie przez FAO — począwszy od 1948 r. — tom, omawiający stan rolnictwa i wyżywienia na świecie. W poszczególnych rozdziałach przedstawiono przegląd produkcji rolnej oraz popytu na artykuły rolnicze, dane na temat konsumpcji, cen, dochodów w gospodarstwach rolnych i sytuacji rynkowej w zakresie głównych artykułów rolnych. W pracy uwzględniono programowanie rozwoju rolnictwa, a mianowicie: zakres programowania, jego specjalne problemy oraz metody planowania. W zakończeniu podano krótką bibliografię oraz obszerny materiał statystyczny.

Svenskt jordbruk i siffror och diagram (Rolnictwo szwedzkie w liczbach i wykresach). Sztokholm 1959, Lindgrens Tryckeri, s. 46. Meddelande Nr 2/1959.

Zaledwie trzyarkuszowa — znakomicie jednak wydana broszura, pomysłowo ilustrowana, zawierająca podstawowe dane statystyczne dotyczące ludności (rolniczej i miejskiej), zatrudnienia, powierzchni upraw, hodowli, mechanizacji, produkcji i konsumpcji, cen i wyników ekonomicznych.

WYCZAŃSKI A.: Studia nad folwarkiem szlacheckim w Polsce w latach 1500—1580. Warszawa 1960, PWN, s. 285

Zamierzeniem autora jest przedstawienie rozwoju folwarku szlacheckiego w ciągu 80 lat, które uważa on za okres najmocniejszego stanowiska średniej szlachty. Szczególną uwagę poświęca zagadnieniom podstaw materialnych produkcji i sił wytwórczych, społecznej organizacji pracy, stosunkom rynkowym oraz dochodowości folwarku. Publikacja jest przyczynkiem do poznania stosunków agrarnych — głównie produkcyjnych — w Polsce XVI w. Wykorzystano w niej wiele źródeł archiwalnych, przy opracowywaniu których autor zastosował metody statystyczne.

ZASŁAWSKAJA T. J.: Sowriemionnaja ekonomika kolchozów (Współczesna gospodarka kolchozów). Moskwa 1960, Ak. Nauk ZSSR, s. 115.

Broszura z serii prac popularno-naukowych Akademii Nauk ZSRR dotyczy najważniejszych zagadnień produkcyjnych współczesnej wsi radzieckiej. Mówi zajmująco o zachodzących zmianach w gospodarce kolchozów, reorganizacji MTS, zmianach systemu dostaw obowiązkowych, nowych formach organizacji i wynagrodzenia za pracę w kolchozach, przygotowaniu fachowych kadr itp. I tu — podobnie jak w pracy A. G. Koriagina — rozważa się problem zbliżenia kolchozowej formy własności do ogólnonarodowej oraz perspektywy w tym zakresie.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BISCHOFF Th.: *Kostenrechnung und Erzeugungskosten im viechlosen Betrieb* (Obliczenie kosztów i koszty produkcji w bezinwentarзовym gospodarstwie). Agrarwirtschaft, Hanower 1960, nr. 11, s. 361—372, streszczenie angielskie i francuskie.

Opracowanie dotyczy gospodarstwa bezinwentarowego o obszarze 60 ha, dzierżawionego przez duży zakład przemysłowy. Gospodarstwo to osiąga wysokie plony zbóż (powyżej 40 q/ha) oraz buraków cukrowych (494 q/ha); tych ostatnich obszar zasiewów wynosi 27% powierzchni uprawnej. Autor stosuje uproszczony sposób liczenia kosztów produkcji, gdyż pomija te wszystkie elementy wewnętrznych rozrachunków, jakie są związane z produkcją zwierzęcą. Porównanie wyniku rachunku badanego gospodarstwa z gospodarstwem inwentarowym o kierunku buraczanym wykazuje zbliżone koszty produkcji zbóż i rzepaku ozimego, natomiast niższe koszty produkcji buraka cukrowego.

BLOHM G.: *Die optimale Bemessung des Aufwandes, II Teil* (Optymalne rozmiary nakładów, część II). Agrarwirtschaft, Hanower 1960, nr 12, s. 409—414, streszczenie angielskie i francuskie.

Kontynuując omawiane zagadnienie optymalnych rozmiarów nakładów w rolnictwie w nr 8 czasopisma Agrarwirtschaft autor rozważa alternatywne optima nakładów. Z jednej strony optimum nakładów osiąga się przez posiłkowanie się w znacznej mierze środkami produkcji wpływającymi na intensywność zagospodarowania, tj. na zwiększanie dochodu, z drugiej strony przez „intensywność organizacyjną”, pojmowaną jako właściwe kojarzenie gałęzi intensywnych i ekstensywnych. W tym ostatnim wypadku kojarzenia gałęzi intensywne gałęzie zapewniają wysoką produktyjność jednostki obszaru, lecz wykazują stosunkowo niższą intensywność pracy i wysokie koszty jednostkowe produktu. Ekstensywne gałęzie wykazują odwrotnie, wyższą relatywnie produktyjność pracy i dochód z pracy przy niższej produktyjności na jednostkę powierzchni. Przy dokonywaniu wyboru kierunku gospodarstwa z najemną siłą roboczą bardziej zainteresowane są w wielkości dochodu czyste na 1 ha, chłopskie gospodarstwa rodzinne — w wielkości dochodu z pracy na osobę. Ponadto odgrywają tu także rolę takie czynniki, jak ceny, wielkość gospodarstwa, podaż siły roboczej. Wywody swoje autor ilustruje podaniem szeregu aktualnych danych liczbowych.

CANDLER W., MUSGRAVE F. W.: *A Practical Approach to the Profit Maximization in Farm Management* (Praktyczne podejście do zagadnienia maksymalizacji dochodu w zarządzaniu gospodarstwem rolnym). Journal of Agricultural Economics, Nowy York 1960, vol. XIV, nr 2, s. 208—222.

Tematem artykułu jest omówienie zastosowania metod matematycznych w zarządzaniu gospodarstwami rolnymi. Autorzy rozważają użyteczność zastosowania programowania liniowego w odniesieniu do rolnictwa australijskiego. Przytaczają szereg przykładów wyników programowania liniowego w ujęciu tabelarycznym i na wykresach. W końcu artykułu podana jest obszerna bibliografia publikacji z zakresu programowania liniowego, badań operacyjnych i pokrewnej tematyki (52 pozycje), z których znaczna część związana jest z problematyką rolną.

CHOJNACKA H.: *Poziom i zmiany w spożyciu ludności rolniczej w Polsce po 1945 roku* (Wieś Współczesna, Warszawa 1961, nr 1, s. 41—57).

Artykuł oparty jest na materiale Instytutu Ekonomiki Rolnej, zawiera sporą ilość danych statystycznych, podaje szereg analiz i wniosków. Autorka rozważa między innymi strukturę budżetu domowego rodzin chłopskich, spożycie artykułów

na głowę ludności, regionalne różnicowanie poziomu życiowego, zróżnicowanie spożycia w grupach gospodarstw, daje porównanie budżetu chłopskiego z budżetami ludności miejskiej oraz porównanie spożycia ludności rolniczej i nierolniczej w różnych krajach. Przedstawiony przez autora materiał statystyczny dotyczący spożycia ludności rolniczej, jak i dokonana analiza tego materiału daje przegląd rozwoju tego spożycia w przekroju czasowym.

(ELVERT G.: *Zur Ökonomik der landwirtschaftlichen Produktionszweige* (O ekonomice kierunków produkcji rolniczej). Zeitschrift für Agrarökonomik, Berlin 1960, nr 6, s. 262—268.

Artykuł stanowi skrót referatu wygłoszonego przez autora w Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych w Berlinie, w październiku 1960.

Autor podkreśla szczególną różnicę problematyki ekonomiki rolniczej w socjalizmie i w kapitalizmie. Socjalistyczna ekonomika rolnictwa punkt ciężkości kładzie na rozwijaniu podstawowych problemów struktury przedsiębiorstwa, struktury regionalnej i struktury gałęzi produkcji. Autor powołuje się tu na dorobek współczesnych ekonomistów niemieckich i omawia badania regionalnych właściwości i kierunków produkcji. Polemizuje z naturalistyczną definicją kierunku produkcji Aeroboga i przeciwstawia jej definicję radzieckiego ekonomisty Berri'ego, według którego wyodrębnienie kierunku produkcji wynika z właściwości „aparatu produkcyjnego”, właściwości technologicznych i specjalizacji kadry.

Instytut Ekonomiki Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych rozpoczął pracę nad pogłębieniem teoretycznych i metodycznych podstaw dwóch gałęzi produkcji: ziemniaka i trzody chlewnej. Autor znaczną część artykułu poświęca omawianiu w formie przykładowej ekonomiki ziemniaka. Podkreśla, że szereg problemów poruszonych w tym przykładzie odnosi się również do innych gałęzi. Zapowiada dalsze badania w tym zakresie.

ERDEI F., FEKIETE E., PÁLINKÁS I.: *Rozwój metody obliczania kosztów i dochodów w gospodarce rolnej na Węgrzech*. Międzynarodowe Czasopismo Rolnicze, Sofia—Warszawa 1960, nr 5. s. 41—52.

Artykuł podaje krótki przegląd sposobów liczenia kosztów i dochodów w gospodarstwach państwowych oraz bardziej obszernie omówienie tego w odniesieniu do spółdzielni produkcyjnych. Autorzy podkreślają, że wprowadzanie tych metod obliczania kosztów i dochodów znajduje się na razie w fazie początkowej. Stosowane metody księgowości i metody kalkulacji nie dają dostatecznych podstaw do organizacji gospodarstw i ustalania kierunków produkcji, jak też nie dają możliwości porównywania wyników.

Nad usunięciem tych braków pracuje Instytut Ekonomiki Gospodarki Rolnej Węgierskiej Akademii Nauk.

EZEKIEL M.: *Die Anwendung der Regressions- und Korrelationsanalyse auf Wirtschaftsprobleme und Wirtschafts-Prognosen* (Zastosowanie rachunku regresji i korelacji w zagadnieniach gospodarczych i prognozy gospodarczej). Die Bodenkultur, Ausgabe B, Agrarwirtschaftlicher Teil, T. II, Wiedeń 1960, Z. 3/4, s. 331—336.

Autor jest wybitnym ekonomistą i jednym z odpowiedzialnych kierowników FAO w Organizacji Narodów Zjednoczonych. Omawia stosowanie rachunku regresji i korelacji w badaniach szeregu zagadnień. Wymienia przykładowo takie badania, jak wpływu warunków klimatycznych na produkcję, rozważa też badania szeregu współzależności zjawisk (podaż i popyt towarów, wielkość gospodarstwa, jego organizacja i dochód; wydatki rodziny w zależności od dochodów; spożycie, oszczędność i inwestycje w gospodarce narodowej różnych krajów; współzależność między gałęziami produkcji; współzależność w handlu zagranicznym).

Autor wyraża pogląd, że za stosowaniem rachunku regresji i korelacji w zagadnieniach gospodarczych przemawia praktyczna użyteczność tych badań dla działalności produkcyjnej i praktyki gospodarczej.

GAŁAJ D.: *Autorytety przodujących rolników*. Kultura i Społeczeństwo, Warszawa 1960, nr 4, s. 81—106.

Rozprawa omawia poglądy określonej wybranej społeczności rolników na autorytety, jakie ukształtowały się pod wpływem różnych czynników w środowisku wiej-

skim. Podstawą do tego opracowania była ankieta przeprowadzona przez autora we wsi Eocheń, pow. Łowickiego. Wieś ta od dawna korzystnie wyróżnia się poziomem rozwoju gospodarczego i kulturalnego. Obserwacje i wnioski autora, pomimo że nie mogą być uogólnione na cały kraj, są jednak charakterystyczne w warunkach dokonującego się procesu upowszechniania rozwoju gospodarczego i kulturalnego i przemian społecznych.

Ankietowani wypowiadali się w sprawach techniczno-gospodarczych (np. kryteria dobrego gospodarza), jak i społeczno-organicznych (np. stosunek do kółek rolniczych). Artykuł wnosi dużo myśli do rozważań nad współczesnymi drogami postępu wsi i rolnictwa.

GLEEN L. JOHNSON: The Labour Utilisation Problem in European and American Agriculture (Problem wykorzystania pracy w europejskim i amerykańskim rolnictwie). *Journal of Agricultural Economics*, Nowy York 1960, Vol. XIV, nr 1, s. 73—87.

Myślą przewodnią artykułu jest założenie, że w rolnictwie krajów zachodnich farmer będzie kontynuować produkcję, jeśli osiągnie dochód nie mniejszy od uzyskiwanego przez ludność nierolniczą. Powołując się na Bellerby'ego i na Schultza autor podaje szereg dowodów na uzasadnienie tezy, że rolnik zachodni nie osiąga tych warunków, które zabezpieczyłyby ciągłość wzrastającej produkcji. Stąd wyprowadza szereg wniosków: w rolnictwie zachodnim ilość żywej siły roboczej musi być zmniejszona, należy natomiast nasilić rolnictwo kapitałem na bazie wyższej techniki. Niezbędne przy tym jest utrzymanie odpowiedniej polityki cen. W końcu autor dodaje, że w rywalizacji pokojowej Wschodu i Zachodu (w znaczeniu krajów kapitalistycznych i socjalistycznych) przyjęte przez niego postulaty mogą przyczynić się do pomyślnych wyników dla Zachodu.

JEREMIEJEW K., CHAŁTURIN W.: Metodika opriedielenija ekonomiceskoj effiektiwnosti kapitalnych włożenij w sielskoje choziajstwo (Metody określenia ekonomicznej efektywności inwestycji w rolnictwie). *Ekonomika Sielskowo Choziajstwa*, Moskwa 1960, nr 11, s. 22—30. Spis treści w jęz. niemieckim, angielskim i francuskim.

Artykuł omawia ogólne zasady określania efektywności inwestycji w rolnictwie. Podaje przykładowe obliczenia efektywności inwestycji w sowchozach Republiki Azerbejdżańskiej. Autorzy polemizują z niektórymi ekonomistami, którzy pojęciem inwestycji obejmują obok zwiększenia środków trwałych również zwiększenie środków obrotowych. Autorzy krytykują te poglądy jako niezgodne z ustaleniami Plenum KC KPZR z czerwca 1960.

KOSICKI J.: Najkorzystniejsza wielkość państwowego gospodarstwa rolnego według wypowiedzi przodujących kierowników. *Zeszyty Naukowe SGGW. Ekonomia i organizacja rolnictwa*, Warszawa 1960, Zeszyt 3, s. 125—143, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Artykuł stanowi analizę ankiety przeprowadzonej przez Zakład Organizacji Produkcji Rolnej SGGW wśród 162 kierowników państwowych gospodarstw rolnych. Większość uczestników określa jako optymalny obszar użytków na około 500 ha, przy obszarze gruntów ornych 400 ha. Jako uzasadnienie tego optimum podaje się szereg czynników: rozmiar hodowli, produkcja materiału siewnego, wykorzystanie pracy, wykorzystanie maszyn oraz największa sprawność w zarządzaniu gospodarstwem. Większość ankietowanych wypowiada się przeciwko łączeniu kilku odrębnych gospodarstw w jedną całość organizacyjną.

KOZAKIEWICZ J.: O specjalizacji produkcji wielkotowarowych gospodarstw rolnych. *Nowe Rolnictwo*, Warszawa 1961, nr 2, s. 9—12.

Pojęcie, co należy rozumieć przez specjalizację rolnictwa nie jest dostatecznie jasno określone. Różni badacze przydają temu pojęciu odmienną treść. Jeżeli jako specjalizację uznać — jak to czynią liczni autorzy — ograniczenie gałęzi produkcyjnych do minimalnej liczby 1—3, to dla warunków polskich nie oznaczałoby to specjalizacji, lecz uproszczenie profilu produkcji. Należy przeprowadzać badania, jak daleko może iść takie uproszczenie w gospodarstwach wielkotowarowych. Wprowadzenie gospodarki o uproszczonym profilu produkcyjnym, tj. zredukowanym do małej ilości wytworów, wymaga rozwinięcia, względnie udoskonalenia usług w rolnictwie, które by usuwały wynikające stąd braki w zaopatrzeniu, bądź zapobiegałyby brakom pracy w okresach szczytowych.

KRAUSE O., LÖHRKE L., KÖNIGSDORF S.: **Über die Beziehungen zwischen Arbeitsproduktivität und Produktion je Flächeneinheit, Teil I** (O współzależności pomiędzy produktywnością pracy a produkcją na jednostkę powierzchni. Część I). Zeitschrift für Agrarökonomik, Berlin 1960, nr 5, s. 213—218.

Pierwsza część artykułu poświęcona jest teoretycznym rozważaniom związanym z produktywnością pracy. Autorzy omawiają szereg definicji, stosowanych w ekonomii marksistowskiej. Główną swą uwagę koncentrują na czynnikach warunkujących wzrost produktywności pracy (czynnik ludzki, mechanizacja procesów produkcyjnych, postęp techniczny, środki produkcji, warunki przyrodnicze). Po tych wstępnych uwagach autorzy rozpatrują — w charakterze raczej przykładowym — produktywność pracy przy uprawie ziemniaków i buraków cukrowych. Stąd wyprowadzają wnioski, że wzrost produkcji określonych gałęzi jest ściśle związany ze wzrostem produktywności pracy w danej gałęzi.

KRAUSE O., LÖHRKE L., KÖNIGSDORF S.: **Über die Beziehungen zwischen Arbeitsproduktivität und Produktion je Flächeneinheit, Teil II** (O współzależności pomiędzy produktywnością pracy a produkcją na jednostkę powierzchni. Część II). Zeitschrift für Agrarökonomik, Berlin 1960, nr 6, s. 268—271.

Produkcyjność pracy jak i produkcja na jednostkę powierzchni kształtują się pod wpływem wielu ekonomicznych, technicznych i przyrodniczych czynników. Z tych względów niezbędne jest badanie różnorodnych warunków wpływających na produktywność pracy i w każdym poszczególnym wypadku poszukiwanie współzależności pomiędzy produktywnością pracy i produkcją na 1 ha. Współzależność ta może mieć różnorodny charakter. Potwierdzają to badania przeprowadzone w 107 gospodarstwach rolnych przytoczone przez autora w szeregu tabel.

LANGE U.: **Zur Ermittlung des Aufwandes an lebendiger Arbeit für die Selbstkostenrechnung der LPG** (Uwzględnienie nakładu na pracę żywą przy obliczaniu kosztów własnych w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych). Wirtschaftswissenschaft, Berlin 1960, nr 8, s. 1151—1162.

Problem ten był przedmiotem szerokiej dyskusji, jak też był rozpatrywany przez Sekcję Ekonomiki Rolnej Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych. Uznaje się ogólnie, że nakład pracy uwzględniany w kosztach powinien być wyrażany w wartości pieniężnej. Zachodzą tu cztery możliwości: 1) określenie zapłaty za jednostkę czasu pracy z uwzględnieniem wartości przydzielanych naturaliów; w tym wypadku nakład pracy w poszczególnych spółdzielniach będzie różny, 2) określenie zapłaty dla wszystkich spółdzielni w NRD jednakowo, 3) określenie zapłaty według norm zróżnicowanych regionalnie, 4) określenie zapłaty według wartości godzin pracy dla poszczególnych rodzajów zatrudnienia z uwzględnieniem stopnia wykonania normy. Autorka rozpatruje kolejno wszystkie możliwości. Na przykładzie obliczenia kosztów własnych produkcji zbóż i ziemniaków w dwóch spółdzielniach porównuje nakład pracy liczony według jednostki czasu pracy i według norm zróżnicowanych grupowo (czwarty wariant) i wypowiada się za tym ostatnim sposobem.

LEWITIN I.: **Opyt wyborczonowo obsledowanija zatrat truda w sowchozach RSFSR** (Wyniki badań cząstkowych nakładu pracy w sowchozach RSFR). Wiestnik Statistiki. Moskwa 1960, nr 11, s. 42—50.

Zbadano drogą ankietową nakład pracy przy produkcji roślin zbożowych w 442 sowchozach położonych na terenie RSFR. Wynik ankiety podaje, że nakład pracy na 1 ha zasiewów wynosi dla zbóż ozimych 2,52 osobodni, dla zbóż jarych 2,28 osobodni. Największą pracochłonność wykazują prace uprawowe (około 18%), sprzęt (około 21%), przygotowanie i dostawa nasion (7—8%), wywózka ziarna (8—11%). Szczególnie duża ilość osobodni pracy przypada na czynności konserwacyjne i suszenie ziarna (około 16% dla zbóż ozimych i około 22% dla zbóż jarych).

MANTEUFFEL R.: **Metoda ankietowa w ekonomice gospodarstw rolniczych** (Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i organizacja rolnictwa). Warszawa 1960, Zeszyt 3, s. 85—99, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Ankietowy system uzyskiwania informacji i danych statystycznych w gospodarstwach rolnych pod niektórymi względami (szybkość, elastyczność) jest bardziej użyteczny niż rachunkowość rolnicza. Pozwala on badać ekonomikę gospodarstwa i prawidłowość zarządzania nim, określać optymalny stan poszczególnych elementów organizacyjnych, badać prawidłowość i skuteczność stosowania poszczególnych zabie-

gów, uzyskiwać dane dla rejonizacji rolniczej. Może też być bardzo użyteczny dla praktyki ekonomicznej rolnictwa. Autor omawia sposoby opracowania ankiet w rolnictwie w zależności od zadań, jakie są stawiane oraz podaje sposoby wykorzystania ankiet. Jako przykład został przytoczony sposób opracowania ankiet dotyczący standardów optymalnych dla poszczególnych elementów organizacyjnych.

MARSZAŁKOWICZ T.: **Mierniki intensywności gospodarstw**. Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomia i organizacja rolnictwa, Warszawa 1960, Zeszyt 3, s. 55—83, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Przedstawiając metody określania intensywności gospodarstw przez różnych badaczy, autorka próbuje na tej podstawie usystematyzować pojęcia mierników intensywności. Wyraża pogląd, że za pomocą jednego tylko miernika nie można określać intensywności, natomiast jednocześnie trzeba posługiwać się kilku miernikami. Za takie mierniki uważa przede wszystkim intensywność nakładu pracy żywej i uprzedmiotowionej oraz nakład ogólny. Do takich mierników zalicza również efektywność nakładu rozumianą jako wartość produkcji na jednostkę powierzchni, przy wyeliminowaniu wpływu renty różniczkowej. W końcu autorka podaje szereg uwag dotyczących stosowania i interpretacji mierników.

MIEKUS K.: **Próba usystematyzowania niektórych nazw i pojęć związanych z rolnictwem**. Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomia i organizacja rolnictwa, Warszawa 1960, Zeszyt 3, s. 17—54, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Nazwy i pojęcia związane z rolnictwem nawarstwiają się w procesie historycznego rozwoju rolnictwa. Wieloznaczność i nieokreśloność wielu nazw i pojęć wymaga ich uporządkowania w drodze weryfikacji i systematyzacji. Pracę taką podjął Komitet Ekonomiki Rolnictwa Wydziału V PAN. Omawiany artykuł podaje szeroki zarys zagadnień, jakie są związane z ujednoczeniem terminologii rolniczej.

STEFFEN G.: **Das Betriebsgrößenproblem aus der Sicht der Hochmechanisierung** (Problem wielkości gospodarstwa z punktu widzenia dużego stopnia umaszynowania). Agrarwirtschaft, Hanower 1960, nr 11, s. 372—379, streszczenie angielskie i francuskie.

Rozważania autora dotyczą problemu umaszynowania gospodarstw chłopskich. Wysoki stopień umaszynowania autor pojmuje jako całkowite zmechanizowanie prac uprawowych, sprzętu, młocki i transportu oraz maksymalne zastosowanie urządzeń mechanicznych w gospodarce podwórzowej. Autor bada produkcyjne i ekonomiczne efekty umaszynowania w gospodarstwach różnej wielkości. Dochodzi do wniosku, że przy istnieniu w gospodarstwie intensywnie prowadzonym dwóch sił roboczych wysoki stopień umaszynowania przyczyni się do zmniejszenia szczytowych nasileń pracy, lecz może nie powodować zwiększenia dochodu. Zwiększenie dochodu będzie osiągnięte, gdy koszt umaszynowania będzie mniejszy niż zastępowanej siły roboczej. Przeprowadzona kalkulacja wykazuje, że zwiększenie dochodu może być osiągnięte przy użytkowaniu przez dwóch pracujących obszaru około 20 ha.

SOUKUP O.: **Některé zvláštlosti zjištování ekonomické efektivity investic v zemědělství** (Niektóre właściwości określania efektywności inwestycji w rolnictwie). Zemědělska ekonomika, Praga 1960, nr 12, s. 933—952, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Niezbędne jest, by przy określaniu ekonomicznej efektywności inwestycji była uwzględniona specyfika gospodarstwa rolnego, jako różniącego się od przedsiębiorstwa przemysłowego. Autor podaje główne cechy rolnictwa, wymagające wzięcia ich pod uwagę. Cykl produkcyjny w rolnictwie, a w następstwie tego obieg środków obrotowych nie może być skracany, jak to jest w przedsiębiorstwach przemysłowych. To powoduje, że minimum społecznie niezbędnej pracy na wytworzenie produktu, z czym związany jest postulat minimalnej wartości jednostki produktu, oparte być musi na innych kryteriach niż w przemyśle. Decydujące natomiast znaczenie ma kompleksowość rolnictwa, wymagająca syntetycznych wskaźników oceny efektywności produkcji, jak i inwestycji.

Autor wyraża pogląd, że wskaźniki efektywności inwestycji w rolnictwie powinny mieć różny charakter. W skali gospodarki narodowej są one orientacyjne, w poszczególnych gałęziach produkcji mają charakter kontrolny, natomiast w przedsiębiorstwach mają one stanowić normę obowiązującą. W końcu autor zaznacza, że cechą

szczególnej inwestycji rolnych jest to, że określenie ich nie może abstrahować od faktu zmiany warunków ustroju rolnego, tj. zamiany gospodarstw indywidualnych na wielkie przedsiębiorstwa socjalistyczne.

SYROJEŽIN I. M.: **Indieksnyj metod liniejnowo programirowanija i niekotorije zadaczi organizaczi proizwodstwa w sielskochoziajstwiennom priedprijatji** (Metoda wskaźnikowa programowania liniowego i niektóre zadania organizacji produkcji w przedsiębiorstwie rolniczym). Wiestnik Leningradskowo Uniwersitieta, Leningrad 1960, nr 23, s. 34—45, streszczenie angielskie.

Metodą programowania liniowego autor próbuje rozwiązać zagadnienie maksymalizacji produkcji przy kilku przyjętych założeniach. Przyjmuje sześć rodzajów pól oraz siedem rodzajów roślin uprawnych i odpowiednio do tego uwzględnia różnice plonów. Wprowadza też do rachunku odpowiadającą tym założeniom wartość produkcji na podstawie obowiązujących cen. Poza tym daje szereg wskazań metodycznych w zakresie programowania liniowego o charakterze ogólnym, nie związanych z omawianym przykładem.

Trends in European Agriculture and Their Implications for other Regions (Tendencje rozwojowe rolnictwa europejskiego i ich oddziaływanie na inne terytoria). Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics. Rzym 1960, nr 11, a. 1—8.

Omawiany przegląd stanowi skrót referatu przedstawionego na Konferencję Europejską FAO w październiku 1960. Referat ten dotyczy krajów zachodniej Europy i obejmuje przewidywanie tendencji w okresie najbliższych 4—5 lat. Na podstawie przytoczonych danych stwierdza się, że dochody ludności krajów zachodnich rosną szybciej, niż zasoby żywności. Przewiduje się jednak, że produkcja rolna tych krajów wzrośnie w większym stopniu, niż zapotrzebowanie żywności, co wpłynie będzie w określonym kierunku na kształtowanie popytu. Dochody rolników mają tendencję zniżkową na skutek pogarszającej się relacji cen rolnych i przemysłowych. Temu jednak nie zdoła przeciwdziałać polityka interwencyjna ani też migracja ludności rolniczej do miast. Możliwość istnienia nadwyżek wytworów rolnictwa ponad zapotrzebowanie wzbudza zainteresowanie również krajami zachodniej Europy o niższym stopniu nasycenia spożycia, przy tym możliwości wzrostu spożycia w tych krajach poszczególnych artykułów przedstawiają się różnie.

Współpraca międzynarodowa w obrębie krajów Europy wschodniej może przyczynić się do równowagi rynkowej. Ulokowanie natomiast nadwyżek w krajach słabo rozwiniętych Afryki i Azji nie bierze się pod uwagę, poza akcją o charakterze charytatywnym. Wspomniane tendencje w rolnictwie zachodnio-europejskim mogą odbić się na krajach wytwarzających produkty strefy umiarkowanej, jak USA, Kanada, Australia, Nowa Zelandia, Unia południowo-afrykańska i Urugwaj. Kraje mało rozwinięte Azji, Afryki, Ameryki Łacińskiej zachowają rolę eksporterów produktów tropikalnych.